

อุภัยพากยปริวัตน์

ภาคที่ ๑

ของ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พิมพ์ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๖

จำนวน ๕,๐๐๐ ฉบับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตย

สงวนลิขสิทธิ์

/๓๐

สถิติการพิมพ์อุภัยพากยปริวัตน์ ภาคที่ ๑

ปี	ควิงที	จำนวน	ปี	ควิงที	จำนวน
๒๕	๓/๒๔๓๖	๓,๐๐๐	๒๕	๘/๒๔๖๘	๓,๐๐๐
"	๒/๒๔๔๖	" ๑,๐๐๐	"	๓๐/๒๔๗๐	" ๒,๐๐๐
"	๓/๒๔๕๘	" ๑,๐๐๐	"	๓๑/๒๔๗๓	" ๔,๐๐๐
"	๔/๒๔๖๐	" ๑,๐๐๐	"	๓๒/๒๔๗๓	" ๔,๐๐๐
"	๕/๒๔๖๓	" ๑,๐๐๐	"	๓๓/๒๔๗๕	" ๓๐,๐๐๐
"	๖/๒๔๖๕	" ๑,๐๐๐	"	๓๔/๒๔๘๐	" ๕,๐๐๐
"	๗/๒๔๖๗	" ๒,๐๐๐	"	๓๕/๒๔๘๒	" ๕,๐๐๐
"	๘/๒๔๖๗	" ๔,๐๐๐	"	๓๖/๒๔๘๖	" ๕,๐๐๐

PK

เลขหมู่	1018 79027
เลขทะเบียน	2486 ค.ว. 103167
ฉบับ.เดือน.ปี	10702531

หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ในพระบรมราชูปถัมภ์
 หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ถนนพระสุเมรุ กรุงเทพฯ ๑

คำชี้แจง

หนังสืออุบายพากย์ประวัติ ณ ภาคที่ ๑ ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระนิพนธ์ขึ้นใช้เป็นแบบฝึกหัดผู้แรก
ดังกฎาภาสามคฺช ให้เข้าใจวิธีแปลมคฺชเป็นไทย และแปลไทยเป็นมคฺช
นั้น บัดนี้ ได้จัดการพิมพ์ขึ้นใหม่ มีข้อที่ควรชี้แจงให้ทราบคือ การ
พิมพ์ครั้งนี้ ได้เปลี่ยนแปลงอักษรวิธีให้เหมาะสมแก่สมัยนิยม ซึ่งได้
เคยใช้ในหนังสือต่าง ๆ และข้อความอธิบายเฉพาะบทหนึ่ง ๆ ซึ่งเดิม
ใช้อักษรโรมคา เหมือนกับแบบฝึกหัดนั้น ได้เปลี่ยนเป็นใช้อักษรตัวคำ
เพื่อให้นักเรียนทราบว่า เป็นหัวข้อสำคัญที่จะต้องท่องจำเป็นพิเศษใน
การดังกฎาภาสามคฺช.

กองตำรา

มหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๗๐

๕๘ คำนำครั้งที่ ๑

หนังสือเล่มนี้ สำหรับเป็นแบบฝึกหัดผู้แรกเรียนภาคสามศให้
เข้าใจวิธีแปลมคธเป็นไทย และแปลไทยเป็นมคธ แต่งไว้เพื่อเป็น
แบบเรียนกำกับไปกับบาลีไวยากรณ์ อาจารย์ผู้จะสอนดีให้เรียน
หนังสือฉบับนี้ สอนได้ตั้งแต่เวลาดีเรียนแจกแบบ อ การันต์ไม่บังคับ
ได้แต่เป็นค้นไป แต่ต้องให้เรียนบาลีไวยากรณ์ตามกำหนดหย่างนี้
นาม อาชยาค กิริยาภคก อพยยศัพท์ สมาส ศัพท์ นามภคก ธนนิ
ในเวลาดสอนหนังสือเล่มนี้ เมื่อถึงแบบใด อาจารย์ต้องแนะให้ลิสต์เข้าใจ
ความแบบนั้นให้ดูก่อน จึงให้แปลประโยคเหล่านั้น อาจารย์ไม่ควร
บอกให้ลิสต์ว่าตามไปเช่นบอกหนังสือกันโดยธัมมา ควรจะให้ลิสต์แปล
ประโยคเหล่านั้น เขียนลงในกระดาษชนวนหรือในสมุดหรือในกระดาษ
แล้วคอยตรวจดู ประโยคใดผิด ควรซักถามในประโยคนั้นให้ลิสต์
ซำว่าผิดเพราะหย่างนั้น ๆ ถ้าไม่มีหนังสือปทานุกรม ลิสต์ไม่ซำ
ศัพท์ใดควรบอกศัพท์นั้น แต่หย่าบอกศัพท์นะไวยากรณ์มีวิภคิตเป็นค้น
ที่ลิสต์เรียนมาแล้ว ควรให้ลิสต์คิดประสมความเอาเอง ถ้ามีหนังสือ
ปทานุกรมควรให้ลิสต์หาศัพท์ในหนังสือปทานุกรมนั้นเอง สอนหย่างนี้
ลิสต์จะต้องซำตั้งความคิดและความจำของตนเองมากจะได้ความรู้
ดี อาจารย์จะสอนลิสต์ได้มากค้นด้วย.

กรมหมื่นวชิรญาณวโรส

คำนำ

หนังสืออุบายพากยปริวจน ปรากฏความดีพิททนิยมในเชิงอักษร-
วิชัยงแผกไพยนไม่ตงระเบียบ ตามที่ตัมเต็ดพระมหาดมณเจ้า กรม
พระยาวชิรญาณวโรรส ชงแนะนำในคราวชำระคัมภีร์อักษกถาและชาดก-
ปกรณ์ ข้าพเจ้าจึงชำระใหม่จนตอด เพื่ออนุดอมให้ยัคคิเประเบียบ
เดียดกนกับหนังสือแบบเรียนหย่างอื่น ๆ ที่ใช่เป้นหตุกัศูครแห่งการ
ตักถ่า ซึ่งพิมพ์ใหม่ในยัคคิ

โดยพระกระแสรบตั้งตัมเต็ดพระตังควราชเจ้า

พระสาสนโสภณ

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

อุภยพากยปริวัตน์

ภาคที่ ๑

๑. วิธีเรียงความภาสามคร ไม่เหมือนภาษาไทย ไข้กลับ
กัน เช่นคำไทยว่า สวาก ของพระพุทธเจ้า คำมครต้องเรียง
กลับกันว่า ของพระพุทธเจ้า สวาก ดังนี้.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๑. พุทธตฺถ สวากโก	๑๔. รุกขตฺถ ตฺถิเร อหิ
๒. ชมฺเม ปถาโท	๑๕. โกฎฺเจ วิหโย
๓. ดาวกานํ สงฺโฆ	๑๖. กริโน ทนฺตา
๔. ชาจริยตฺถ ตฺถิตฺตา	๑๗. มนฺตํ สฺมาคโม
๕. คามเ อาวาโส	๑๘. รุกฺเข ตฺถิ
๖. คามตฺถ ทารกา	๑๙. ทณฺฑิตฺถ หตฺถเ ทณฺโฑ
๗. ชาจริยมฺหิ คารโว	๒๐. เสฏฺฐิมฺหิ วิตฺถาโส
๘. ตฺถตฺถ วิหารโ	๒๑. วเช ปถโว
๙. อปฺชฌายตฺถ ปตฺโต	๒๒. ปพฺพตฺถ ตฺถเว เกตุ
๑๐. ชคฺคิยานํ กุมารว	๒๓. เสตฺถุมฺหิ รโก
๑๑. อคฺคิโน ชนฺโฆ	๒๔. ครฺโน ปตฺตา
๑๒. อิตฺถํ อตฺถโม	๒๕. กุมารานํ ครโว
๑๓. อริมฺหา อตุราโส	๒๖. วิณฺญณฺโง โธวาโท

๒๗. โตเก สยมภุโน

๒๘. เวทาน์ ปารคุโน

๒๘. สยมภุโน รหมโม

๓๐. วิญญูหิ อุปต์เสโว

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคอ

๓๑. ความเชื่อ ในพระพุทธรเจ้า	๔๑. เปตว แห่งไฟ
๓๒. ผด ของพระขัม	๔๒. กิ่ง ท. แห่งต้นไม้
๓๓. กุด้ ท. ของสังค	๔๓. ข้าวสุก ในหม้อข้าว
๓๔. อาจารย์ ของดีด ท.	๔๔. เชือก ในคอ แห่งหมา
๓๕. บ้าน ท. ในเมือง	๔๕. จุก ในหัว แห่งเด็ก
๓๖. เด็ก ท. ในวัด	๔๖. กอง แห่งข้าวเปลือก ท.
๓๗. หมู แห่งหยิง ท.	๔๗. หมู แห่งปลา ท. ในสระ
๓๘. ต้นไม้ ท. บนภูเขา	๔๘. รถ ท. ในถนน
๓๙. วิหาร แห่งอุปัชชายะ	๔๙. เล้า ท. แห่งสัตว์
๔๐. เมือง แห่งกัศตร	๕๐. คอก แห่งสัตว์ของเดียง ท.

๒. คุณนามของนามนามบทใด ต้องมีลิงคะ วชนะ วิกัตติ เหมือนลิงคะ วชนะ วิกัตติ ของนามนามบทนั้น เรียงไว้หน้า นามนามบทนั้น ดังนี้ อุจโจ รุกโข ต้นไม้สูง, อุจเจ รุกเข สกุกณา นกทั้งหลาย บนต้นไม้ สูง.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๕๑. ต่ตฺตานัน อคฺโค พุทฺโธ	๖๖. วิสฺวาเต เขตฺเต ตตฺถํนิ
๕๒. ตุนฺทโร รมฺโม	๖๗. ทารุณา โจรา
๕๓. มหนฺโต ตาวกานันฺ สงฺโฆ	๖๘. ทารุณฺเหติ โจเรหิ ภยํ
๕๔. อคฺคตฺถํ พุทฺธตฺถํ ตํสํ	๖๙. ทิฆมา รชฺชํ
๕๕. ตุนฺทรตฺถํ รมฺมตฺถํ วิปาทโก	๗๐. ทิฆาย รชฺชยา กุตฺ
๕๖. ตุนฺทรานันฺ ตาวกานันฺ สงฺโฆ	๗๑. นนฺ ติปฺเป
๕๗. กุตฺโต อจฺฉริโย	๗๒. นนฺตมฺ ติปฺเปมฺหิ มกฺขิกา
๕๘. อากาเปินฺ สิธฺธํ	๗๓. มหฺตํ ตํธา
๕๙. กุตฺตตฺถํ อจฺฉริยตฺถํ มติ	๗๔. มหฺตियํ ตํธายํ ชนา
๖๐. อากาเปินฺ สิธฺธํ สิฏฺฐา	๗๕. ครุกํ ชนุ
๖๑. อจฺฉมฺ กุตฺ	๗๖. ครุกตฺถํ ชนฺตํ ชियํ
๖๒. อจฺฉมฺตฺถํ กุตฺตํ ปุคฺโค	๗๗. นินฺตามิ ปุปฺพานิ
๖๓. ตุนฺนชํ ปุปฺมํ	๗๘. นินฺตํ ปุปฺพานํ วาตี
๖๔. ตุนฺนเช ปุปฺเป รมฺโร	๗๙. ตุกฺโก ตํถันฺ โขทโน
๖๕. วิสฺวาตํ เขตฺตํ	๘๐. ตุกฺกตฺถํ โขทนฺตํ ปาตี

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๘๑. พระพุทธเจ้า ผู้ทรง
ของดีด้วย | ๘๒. อานภาพ ของพระพุทธเจ้า
ผู้ทรง ของดีด้วย ท. |
|-------------------------------------|--|

๘๓. ชัม เด็ด ไนโดก	๘๑. รัตม์ ของพระอาทิตย์ รัตน์
๘๔. ความเต็มได้ ไนชัม
เด็ด ไนโดก	๘๒. รัตม์ ของพระจันทร์ เย็น
๘๕. บุคคล ท. ผู้วิริยะ	๘๓. ต้นไม้ ท. ไห่
๘๖. คน ของบุคคล ท. ผู้วิริยะ	๘๔. ต้นไม้ ท. บนภูเขา ไห่
๘๗. นาง กัดัทร	๘๕. พระศุภ ดั่ง
๘๘. ไอรต์ ของนาง กัดัทร	๘๖. ทง บนยอด แห่งพระศุภ ดั่ง
๘๙. พระราชา มากธ	๘๗. กะตุก ท. แห่งควาย เพือก
๙๐. ไอรต์ ไห่ ของ
พระราชา มากธ	๘๘. หนั่ง แห่งโค ท. ดำ
	๘๙. วิมาน แห่งพรหม ไห่
	๙๐๐. ดาว ท. ในฟ้า อันมืด

๓. กิริยากิตกั ที่ไม่ใช่อพยยะ ของนามนามบทใด ต้องมีลิงคะ วจนะ วิภัตติ เหมือนลิงคะ วจนะ วิภัตติ ของนามนามบทนั้น เหมือนกับคูนนามที่สแดงมาแล้ว แต่เรียงไว้หลังนามนามดั่งนี้ ปุตุโต ชาโต บุตร เกิดแล้ว, ปิตา ตุฏุโร บิดา ยินดีแล้ว.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๓๐๑. พุทุโร โดเก อุกุปนโน	๓๐๔. อาจริโย สีสถานั สิบปี
วาเจนโต
๓๐๒. สุริโย นเก อุกุคโค	๓๐๕. วาณิโซ ธานิยา นิคุชุนโต
๓๐๓. ราชา อุกุยานั คโค	

๑๐๖. พราหมโณ นหามาย
นที คโต	๑๑๗. คิตาโน ดยเน นิปนโน
๑๐๗. ภิกขุ คามํ ปีนุทาย
ปวิจฺจา	๑๑๘. ตาปโส ผตานิ อตุถาย
วนํ คโต
๑๐๘. เสฏฺฐิโน ภเวีย รเถน
วฺถิยํ คตา	๑๑๙. ทตฺตทตฺตํ ฐนํ นนฺจํ
๑๐๙. อีสโย อตฺตเมตฺถํ นิตฺตนา	๑๒๐. วาซีนํ นารีนํ มชฺเช จิตฺตา
๑๑๐. รณฺโณ ปคุโต ชาโต	๑๒๑. อมจฺจตฺตํ เคตณฺณํ ชาตํ
๑๑๑. ผตานิ รุกฺขา ปตฺตานิ	๑๒๒. คินานิ ภูมियํ รุกฺขานิ
๑๑๒. วฐุ คพฺเภ นิตฺตนา	๑๒๓. อจฺจนฺตํ การณํ ชาตํ
๑๑๓. โสภณานิ ปุปฺพานิ มิตฺตานิ	๑๒๔. รุกฺขตฺตํ ตํชา ภคฺคา
๑๑๔. หคฺคํ ชินฺณาย ตํถาย
จฺจโต	๑๒๕. อมพฺตฺตํ ผตานิ ปกฺกานิ
๑๑๕. จณฺโท ปุริโส อตุตฺตโน
ฉาคํที ภินฺโน	๑๒๖. กากา รุกฺขेषु นิตฺตนา
๑๑๖. ปีตา ปคุเตน คามํ คโต	๑๒๗. ภัรฺโก มรณฺตฺมา ภัโต
	๑๒๘. ภิกขุ อตุตฺตโน สฺนตฺเถน
คฺคฺจฺโจ
	๑๒๙. ทาริกา นทियํ นิมุคฺคา
	๑๓๐. ตปฺปิตฺตํ ภาชนํ ภินฺนํ

ประโยคเหล่านี้ผู้เขียนจงแปลเป็นมคธ

๑๓๑. พระพุทธเจ้า เกิดขึ้นแล้ว ในโลก
๑๓๒. ชัม คังหฺยฺแล้ว ในต้นคาน ของดักบุตร ๓.

๑๓๓. พระผู้มีพระภาค ถึงแล้ว ซึ่งกรุงราชครีห์ โดยดำดัม
๑๓๔. วิดี ท. หยู่แล้ว ในสวนแห่ง พระราชา
๑๓๕. คชกบฏ เขี้ยว เกิดแล้ว ในน้ำ
๑๓๖. กิ่งไม้ แห่ง ตกแล้ว จากต้นไม้
๑๓๗. พระราชา ออกแล้ว จากเมือง ด้วยบริวาร ไห่
๑๓๘. ช้าง ๓ หดักออกแล้ว จากฝูง
๑๓๙. ชุนนาง ไปแล้ว ในแม่น้ำ ด้วยเรือ
๑๔๐. พรหมณ์ ท. เข้าไปแล้ว สู่มือง เพื่ออันขอ
๑๔๑. ไฟ คงชนแล้ว แต่หงศา แห่งเรือน
๑๔๒. หยิง ท. ไปแล้ว เพื่ออันเดิน ในแม่น้ำ
๑๔๓. จักร ท. เกิดชนแล้ว แก่สังค
๑๔๔. จักร ของดำมเนร หายแล้ว
๑๔๕. ตูกหยิง ของเสคคี่ คายแล้ว
๑๔๖. ต้นไม้ ท. งอกชนแล้ว ในสวน แห่งพระราชา
๑๔๗. นางสาวน้อย ไปแล้ว สู่ตระกูล แห่งผัว
๑๔๘. ภิกษุ ท. หนึ่งแล้ว ในวิหาร ไห่
๑๔๙. คน นอนแล้ว ในสำดา สู่ ไกด์บ้าน
๑๕๐. พระจันท์ ชนไปแล้ว ในฟ้า ในกตางคิน

๔. เอกศัพท์ ซึ่งเป็นสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว ตั้งแต่ ทวี จนถึง อฏฺฐารส เป็นพหูวจนะอย่างเดียว ตั้งแต่ เอกนวิสติ ถึง อฏฺฐนวุติ เป็นเอกวจนะอิตถิลิงค์อย่างเดียว แม้เข้ากับศัพท์ที่เป็นพหูวจนะลึงค์อื่น ก็คงหยุ่อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนไปตาม ดังนี้ เอโก ชโน ชน ผู้เดียว, เทว ชนา ชนทั้งหลาย ๒, ปญจตัสาย ชนอัน ลากอ อุปฺปนโน ลาก เกิดขึ้นแล้ว แก่ชนทั้งหลาย ๓๕.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

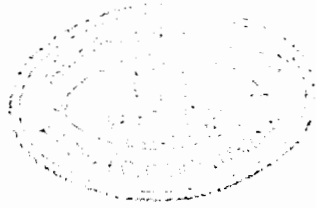
๑๕๑. อฏฺฐนฺนํ ภควโต สาวกานํ สมฺมุโห
๑๕๒. จตฺตารโ ภิกฺขุ คามํ ปิณฺฑทาย ปวิฏฺฐา
๑๕๓. ปณฺจ มาสา อติภุกฺขนฺตา
๑๕๔. ตึณฺนิ อฺปฺปตฺตานิ อฺตฺถเก ชาตานิ
๑๕๕. เอกนฺนวิสฺติ นาริโย นหฺนายน นทึ คตา
๑๕๖. เขกํ ผลํ รุกฺขชา ปตฺติตํ
๑๕๗. จตฺตปณฺณวสา ย ภิกฺขุณฺนํ จิวฺรานิ ทายเกหิ ทินฺนฺทานิ
๑๕๘. สตฺตฺต อิตฺถโย นคฺรา นิกฺขนฺตฺตา
๑๕๙. อมฺจุโจ นทึ สฺหาเยหิ อฺยฺยานํ คโต
๑๖๐. ทฺวิณฺนํ กุณฺณํ อนฺนคฺเร มหฺนโต สโร
๑๖๑. เควฺลิสฺตฺติยา กุมารานํ อจาริโย คามํ ปวิฏฺฐโ

๑๖๒. ภควา จตตสันนํ ปริदानํ มชฺเช นิธิโน
 ๑๖๓. นทียา ทูวฺสุ ปาเรสุ คามา จิตา
 ๑๖๔. นวณนํ ปุคฺคานํ มาตรา ชนํ ทินนํ
 ๑๖๕. โสฬสํ สิตฺตํ อคฺคตโน สคฺคาวํ อุกฺคตา

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคอ

๑๖๖. พระอรหันต์ ท. ๖๑ เกิดขึ้นแล้ว ในโลก
 ๑๖๗. ดาวก ท. ไห้ ของพระผู้มีพระภาค ๘๐
 ๑๖๘. รัตนะ ท. ของจักรพัตติ ๗ หย่าง
 ๑๖๙. ภิกษุ เข้าไปแล้ว สู่บ้าน ท. ๕ เพื่อกันข้าว
 ๑๗๐. วัน ท. ๒๕ ถ่วงไปแล้ว
 ๑๗๑. กิ่งไม้ ท. ๔ หักแล้ว จากต้น
 ๑๗๒. ชาย ท. ๑๔ ไปแล้ว ในถนน ด้วยหญิง ท. ๒๑
 ๑๗๓. ข้าว อัมบิกา ของเด็ก ให้แล้ว แก่พราหมณ์ ท. ๒๔
 ๑๗๔. ลูกสาว ท. ๒ ของเสศถิ นิ่งแล้ว ในห้อง
 ๑๗๕. ตำแหน่ง อัมพระราชา ประทานแล้ว แก่ชน ท. ๓๘

๕. ปุริสศัพท์นาม ประถมบุรุษ ใช้แทนนามนามบทใด
 ต้องมีลิงคะ และวณะ เหมือนลิงคะและวณะของนามนาม
 บทนั้น ส่วนวิภคตินั้น เหมือนกันก็ได้ ต่างกันก็ได้ ดังนี้

เอโก อุษยานะ รุกฺโข, โส วาเตน ปหโต, ตสฺส ปณฺณานิ
 ปตฺตานิ. ต้นไม้ ในสวน ต้นหนึ่ง, ต้นไม้นั้น อันลม กะทบ
 แล้ว, ใบทั้งหลาย ของต้นไม้นั้น หล่นแล้ว.

ประโยคเหล่านี้^{๕๒๘}ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

- ๑๗๖. ภควา อมฺฤตฺวํ สฺมา สฺมา โปชฺชํ ปตฺโต, ตสฺสํ สํสํมํ โดเก
 ปตฺตกฺกํ.
- ๑๗๗. พหุํ รมฺโอบิ ชนํ, ตสฺสํ นาคเรหิ สฺงฺกา ทินฺนา.
- ๑๗๘. ตโย ชนา ปพฺพชิตา, เค สํสเน วุชฺชํ ปตฺตา.
- ๑๗๙. เสฏฺฐิโน มาตา สํสเน ปตฺนนา, ตาย สฺงฺสสฺสํ ทานํ ทินฺนํ.
- ๑๘๐. จตฺตสฺสํ วาณิสสฺสํ ชีตโร, ตา สํมิทานํ กุฏํ ตตา.
- ๑๘๑. เทว พฺราหฺมณสฺสํ โคณา, เตสุ เอโก มโต.
- ๑๘๒. พหุนิ จิวฺรานิ สฺงฺสสฺสํ อฺปฺปณฺณานิ, ตานิ ภิกฺขุณฺํ วิภคฺตานิ.
- ๑๘๓. อฺจุจํ ชตฺตยสฺสํ กุฏํ, คํ ชเนหิ มานิคํ.
- ๑๘๔. สฺริโย ปุพฺพณฺเห อฺกุคฺโค, สฺสํ สํยณฺเห อตฺถกฺโค.
- ๑๘๕. เอโก โปโต ชานียา ติคฺกํ สฺมปฺตฺโต, ตมฺหา พหุนิ
 ภาณฺทานิ วาณิเชหิ อานํตานิ.
- ๑๘๖. มหฺนโต นิโครโร อรณฺเณ ชาโต, สฺกฺกนา ตสฺมิมิ นิตฺตนา.
- ๑๘๗. ภิกฺขุ ทายกสฺสํ เคเห นิตฺตนา, เตสํ โภชนํ เตน ทินฺนํ.
- ๑๘๘. มาติกาย อุกํ ปริปฺพณฺณํ, คํ กิตฺติจํ.

๑๘๘. อุกเท ปทุมํ ปุบุผิตํ. ภมโร ตํ ออุปคโต.
 ๑๘๙. ทตฺตทตฺตํ ชโร อาพาโห ออุปนุโน, โส มุหุคฺเตน มโต.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๑๘๑. พระจันทร์ ขึ้นไปแล้ว ในฟ้า, พระจันทร์นั้น อันเมฆ บังแล้ว.
 ๑๘๒. อุปาดิภา ท. ไปแล้ว ลู่วัด. ชัม อันเขา ท. พังแล้ว.
 ๑๘๓. ฝน ตกแล้ว, หยาด ท. แห่งมัน เต็มแล้ว ในคุ่ม.
 ๑๘๔. ชิดา แห่งเด็กลี เกิดแล้ว, เขา ยินดีแล้ว.
 ๑๘๕. เรือ ไปแล้ว ในแม่น้ำ, ภิกษุ ท. ๔ นั่งแล้ว ในเรือนั้น.
 ๑๘๖. ดีด ท. เข้าไปไกลแล้ว ซึ่งอาจารย์, โอวาท อันท่าน ให้
 แล้ว แก่เขา ท.
 ๑๘๗. หย้า งอกแล้ว ในสวน, หย้า นั้น อันชาวสวน ดายแล้ว
 (ตัดแล้ว).
 ๑๘๘. ดอก ท. แห่งคันไถก บานแล้ว, ดอก ท. นั้น อันตักแตน ท.
 เคี้ยวกินแล้ว.
 ๑๘๙. ผด แห่งมะม่วง หด่นแล้ว จากกิ่ง, ผดนั้น อันเด็ก ฉวย
 เอาแล้ว.
 ๒๐๐. ทรพฺยํ แห่งคนจน หายแล้ว, ทรพฺยํนั้น อันโจร ถักแล้ว.

๖. เต; เม, โว, โน, มัชฌมบุรุษ และอุตตมบุรุษ สัพพนามนั้น ต้องมีบทก่อนนำหน้าก่อนจึงใช้ได้ เช่น อาจารย์ โน อาจารย์ ของข้าท. อยนเต ปตุโต นี้ ภาตร ของเจ้า.

๗. วิเสสนสัพพนาม ของนามนามบทใด ต้องมีลึงคะ วณะ วิภัตติ เหมือนลึงคะ วณะ วิภัตติ ของนามนามบทนั้น เรียงไว้ข้างหน้าแห่งนามนามบทนั้น ดังนี้ ยสุมี ภควติ มยํ อภิปรุสนนา, ตํ ภควนตํ สรณํ คตา. เรา ท. เลื่อมใสยิ่งแล้ว ในพระผู้มีพระภาค ใด, เราท. ถึงแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาค นั้น เป็นที่ระลึก. ถ้าไม่นิยมนามนาม เป็นแต่่นิยมลึงค์เท่านั้น จะไม่เรียงนามนามไว้ด้วยก็ได้ ดังนี้ ยสุสา ลาโภ อูปปนโน, ตสุสา อลาโภ อูปปนโน. ลาก เกิดขึ้นแล้ว แก่ผู้ใด, ความ ไม่มีลาก เกิดขึ้นแล้ว แก่ผู้นั้น. ยสุสา ปตุโต ชาโต, สา ตุฎฐา. บุตร ของหญิงใด เกิดแล้ว, หญิงนั้น ยินดีแล้ว.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๒๐๑. อณฺณคโร ภิกฺขุ คามํ ปิณฺฑทาย ปวิฏฺฐโง.
๒๐๒. อิมสฺสํ ปุริสสฺสํ ปตุโต ปพฺพชฺชิตฺโต.
๒๐๓. ยสฺสํ สฺสํ อูปปนฺนํ, ตสฺสํ ทุกฺขํ อูปปนฺนํ.
๒๐๔. มม อจฺริโย อมุกฺกมฺมิ อวาเส วสฺสํ วุคฺคโ.
๒๐๕. เอเต อิกฺคิํ นหานาย นทํ คตา.

๒๐๖. เกณ เขตานิ จิวรานิ คฺยุหิ ทินฺหานิ? มยฺหิ อฺปฏฺจาเกณ.
 ๒๐๗. อณฺโณ เม อากฺโป กรณฺโณ.
 ๒๐๘. จณฺโท อยฺ สุนฺโฆ, กิสมฺมิ การเณ โส คยา ไปตีโต?
 คสมฺมิ อหฺกมฺพาย.
 ๒๐๙. เอโส รุกฺโข วาเทน ปหโต, คสมฺส ปณฺณานิ ปตฺตานิ.
 ๒๑๐. อวาริเยน โน อคฺคฺตโน ปิโย สิสฺโส ทว สฺนฺนิกํ เปตีโต.
 ๒๑๑. ปฺคฺโต เม นฺนฺโจ, โส อิมิสฺสํ กฺขฺยํ สํมเณเรณ นิกฺขิตฺโต.
 ๒๑๒. ปฺคฺโต เท วยฺ ปฺคฺโต.
 ๒๑๓. อิทํ ปณฺณํ มม สฺหาเยน คฺยุหิ เปตีตํ.
 ๒๑๔. อิมสมฺมิ มชฺมุหิ มกฺชิกา ปตฺตา.
 ๒๑๕. มยฺ อิมินา ปฺริเสน รณฺโณ อฺยุยานํ คตา.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคอ

๒๑๖. คำสอน ของพระผู้มีพระภาค ไต แม้ไปแล้ว ในโลก, พระ
 ผู้มีพระภาคนี้ ปฏิพัทน์แล้ว.
 ๒๑๗. ความสันเสิน เกิดขึ้นแล้ว แก่ผู้ใด, ความนิททา เกิดขึ้นแล้ว
 แก่ผู้หนึ่ง.
 ๒๑๘. บุตร ท. แห่งหฺยง นี้ ทงฺหมค บวคฺแล้ว ในสํสาณา.
 ๒๑๙. อํมาจ ผู้โน้น ไปแล้ว สู่วัง แห่งพระราชา.
 ๒๒๐. ตูกชาย ของท่าน ไปแล้ว สู่ป่า ด้วยตูกชาย ของข้า.

๒๒๑. ดอกไม้^๕ ท. นั อ้นแม่ ของข้า ให้แล้ว แก่อาจารย์ ของท่าน.
 ๒๒๒. รัม^๕ นั อ้นพระดำตดา ของเรา ท. ดั่งแดงแล้ว.
 ๒๒๓. น้า เต็มแล้ว ในเรือ นั.
 ๒๒๔. ใคร นอนแล้ว ในห้อง นั? ฤกษ์^๕ ใหม่ องค์หนึ่ง.
 ๒๒๕. กะบับ^๕ นั คุ, คน ท. มาก อ้นมัน ชีวิต (ประหาร) แล้ว.

๘. กิริยาอาชยาด ของนามนามกัดี ของปฐิสััพพนาม กัดี บทใด ต้องมีวจนะ และบุรุต เหมือนวจนะ และบุรุต ของนามนามกัดี ของปฐิสััพพนามกัดี บทนั้น ดังนี้ ชโน ยาคี, ชนา ยนุติ, โส ยาคี, เต ยนุติ, ตูวิ ยาสี, ตุมุเห ยถ, อหิ ยามิ, มยิ ยาม. กิริยาอาชยาดนี้ เรียงไว้ในที่สุด ประโยค เช่นตัวอย่างที่สีแดงมาแล้ว บางทีก็เรียงไว้หน้า ประโยค เช่น สุณาคู เม ภานุเต สจุมิ ท่านผู้เจริญ สงค จงฟัง ข้าพเจ้า. วิธีใช้มัธยมบุรุต และอุตตมบุรุต, จะไม่ เจียนตัวประธานลงด้วยก็ได้ แต่ต้องใช้กิริยาให้ถูกตามวจนะ และบุรุต ดังนี้ กตรสมิ อวาเส วสุสิ วสสิ. ท่าน หยุ ตลอดพรรสา ในอวาสนใน? ปวณิเวเส วสุสิ วสามิ ข้าพเจ้า หยุ ตลอดพรรสา ในวัดบวรนิเวส.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๒๒๖. อาจารย์โย อตุตโน สัตถ์สาม์ โอวาทํ เทติ, เต สุขุมฺหิตี.
๒๒๗. ทารกา ทิวเส ทิวเส สิปป์ สิกฺขมฺหิตี. เต อนุกฺกเมน วุฑฺฒิมิ
ปาปฺพนฺหิตี.
๒๒๘. ปณฺณาย ปภา สฬฺพพาหิ ปภาหิ วิโรจติ.
๒๒๙. โย พาเต เสวติ, โส วินาจํ ปาปฺพนฺหิตี.
๒๓๐. สปัปฺริสา สฬฺพเพสุ สตุตฺเตสุ เมคฺคํ กโรนฺหิตี.
๒๓๑. โย ชมฺมํ จรติ, โส สตุตฺส วิปากํ อนฺุภเวติ.
๒๓๒. วิริเยน อตุตฺตานํ อตุตฺโน นาทํ กโรติ.
๒๓๓. สตุตฺมิมิ ภคฺวติ พฺรหฺมจฺริยํ จราม.
๒๓๔. มาตา อตุตฺโน ปุคฺคํ อนฺุสาสฺติ, โส สตุตฺสา โอวาทเ ทิวฺจติ.
๒๓๕. กคฺเรน มคฺเคน รณฺโฆ นิเวสํ คจฺจนฺติ?
๒๓๖. อตุตฺเกน มคฺเคน คจฺจนฺมิ.
๒๓๗. กครตุตฺมิมิ คาเม วสฺส? นครตุตฺส สฺมิมเป วสฺสาม.
๒๓๘. อมฺุพฺสตุตฺส ผตฺตานิ ส่าชาย ปตฺนฺหิตี, ทารกา ตานิ วิตุตฺมฺปนฺหิตี.
๒๓๙. ราชา มหฺนฺเตน ปรีวาเรน อารามํ คจฺจนฺติ.
๒๔๐. พฺรหฺมณฺนา ภิกฺขวย นครํ ปวีตฺนฺหิตี.

PK
1018
๓๑๖๒๗
๒๔๘๖
ค.๒

ประโยคเหล่านี้^{๕๖๕}เขียนจงแปลเป็นมคธ

- ๒๔๓. พระพุทธเจ้า ^{๕๖๕}ดัดแปลง ^{๕๖๕}ซึ่งธัม ^{๕๖๕}เพื่อประโยชน์ ^{๕๖๕}เพื่อสุข ^{๕๖๕}แห่ง
ชน ท.
- ๒๔๔. ชนท. ไค ^{๕๖๕}ปติบัติ ^{๕๖๕}โดยเคารพ, ชนท. นัน ^{๕๖๕}พัน ^{๕๖๕}จากทช.
- ๒๔๕. ผู้ใด ^{๕๖๕}ส่งวน ^{๕๖๕}ซึ่งคน, ผู้^{๕๖๕}นั้น ^{๕๖๕}เว้น ^{๕๖๕}จากบาป.
- ๒๔๕. ความ^{๕๖๕}เต็มได้ ^{๕๖๕}ใน^{๕๖๕}ธัม ^{๕๖๕}ของผู้ใด ^{๕๖๕}มี^{๕๖๕}หฺย, ผู้^{๕๖๕}นั้น ^{๕๖๕}ประ^{๕๖๕}พริ^{๕๖๕}ติ ^{๕๖๕}ซึ่ง
ธัม^{๕๖๕}นั้น.
- ๒๔๕. ดูกชาย ^{๕๖๕}ท. ^{๕๖๕}ของ^{๕๖๕}เด^{๕๖๕}ค^{๕๖๕}ถ ^{๕๖๕}มี^{๕๖๕}หฺย ^{๕๖๕}๔ ^{๕๖๕}คน, ^{๕๖๕}ใน^{๕๖๕}เขา ^{๕๖๕}ท. ^{๕๖๕}คน^{๕๖๕}หนึ่ง
ตาย^{๕๖๕}เด^{๕๖๕}ย.
- ๒๔๖. ผู้^{๕๖๕}ใด ^{๕๖๕}ทำ ^{๕๖๕}ซึ่ง^{๕๖๕}บาป, ^{๕๖๕}บาป^{๕๖๕}นั้น ^{๕๖๕}ให้ ^{๕๖๕}ซึ่ง^{๕๖๕}ผล ^{๕๖๕}แก่^{๕๖๕}ผู้^{๕๖๕}นั้น.
- ๒๔๗. ภิกษุ ^{๕๖๕}ท. ^{๕๖๕}ทอ^{๕๖๕}ง^{๕๖๕}หฺย ^{๕๖๕}ซึ่ง^{๕๖๕}ธัม ^{๕๖๕}ใน^{๕๖๕}วิ^{๕๖๕}หาร.
- ๒๔๗. คน^{๕๖๕}เจ็บ ^{๕๖๕}นอน^{๕๖๕}หฺย ^{๕๖๕}ใน^{๕๖๕}ที่^{๕๖๕}นอน, ^{๕๖๕}หมอ ^{๕๖๕}ให้ ^{๕๖๕}ซึ่ง^{๕๖๕}ยา ^{๕๖๕}แก่^{๕๖๕}เขา.
- ๒๔๘. พราหมณ์ ^{๕๖๕}ท. ^{๕๖๕}บูชา ^{๕๖๕}ซึ่ง^{๕๖๕}กอง ^{๕๖๕}แห่ง^{๕๖๕}ไฟ ^{๕๖๕}เพื่อ^{๕๖๕}ตา^{๕๖๕}ภ.
- ๒๕๐. ดัต^{๕๖๕}บ^{๕๖๕}ร^{๕๖๕}ุด ^{๕๖๕}ท. ^{๕๖๕}บูชา ^{๕๖๕}ซึ่ง^{๕๖๕}รัต^{๕๖๕}นะ ^{๕๖๕}ท. ๓ ^{๕๖๕}ด้^{๕๖๕}ย^{๕๖๕}ด้^{๕๖๕}ว^{๕๖๕}ความ^{๕๖๕}เต็ม^{๕๖๕}ได้.

๕. คุณนาม ที่เนื่องด้วยกิริยา ว่ามี ^{๕๖๕}ว่าเป็น ^{๕๖๕}เรื่อง^{๕๖๕}ไว้^{๕๖๕}หลัง
นามนาม ^{๕๖๕}ซึ่งเป็น^{๕๖๕}เจ้า^{๕๖๕}ของ ^{๕๖๕}หน้า^{๕๖๕}กิริยา ^{๕๖๕}ว่ามี ^{๕๖๕}ว่าเป็น ^{๕๖๕}นั้น ^{๕๖๕}ดังนี้
สุคนธ์ ^{๕๖๕}บุป^{๕๖๕}ผิ ^{๕๖๕}สพ^{๕๖๕}เพส ^{๕๖๕}ม^{๕๖๕}นา^{๕๖๕}บี ^{๕๖๕}โห^{๕๖๕}ติ, ^{๕๖๕}ด^{๕๖๕}อก^{๕๖๕}ไม้ ^{๕๖๕}ห^{๕๖๕}อม ^{๕๖๕}เป็น
ที่^{๕๖๕}ชอบ^{๕๖๕}ใจ ^{๕๖๕}ของ^{๕๖๕}ชน^{๕๖๕}ทั้ง^{๕๖๕}หลาย^{๕๖๕}ทั้ง^{๕๖๕}ปวง. ^{๕๖๕}แม้^{๕๖๕}จะ^{๕๖๕}ไม่^{๕๖๕}เร^{๕๖๕}ียง^{๕๖๕}กิริยา^{๕๖๕}ไว้^{๕๖๕}ด้^{๕๖๕}ย

-10712531

003167

กรมศิลปากร
ห้าม
นำออกนอกห้องสมุด

ก็ได้ ดังนี้ อุตฺตาทิ อุตฺตโน นาโถ คนแล เป็นที่พึง
 ของตน.

๑๐ นามนาม ซึ่งใช้เป็นคุณนาม ต้องมีวณะและวิภัติ
 เหมือนนามนาม ซึ่งเป็นเจ้าของ แต่ถึงคั่นคงหยุดตามที่ คือ
 สัพพท์เดิมเป็นลึงค์อะไร ก็คงเป็นลึงค์นั้น ดังนี้ พุทฺโธ เม
 วรี สรณิ พระพุทธเจ้า เป็นที่พึง อันประเสียด ของเรา.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๒๕๑. ราชา อุตฺตโน วฐุเช ชนานํ อิสฺสโร โหติ.
๒๕๒. ชยิ ทารโก เสฏฺฐิโน นคฺคา โหติ.
๒๕๓. พุทฺโธ สฺตคฺคานํ นาโถ.
๒๕๔. ชมฺโม โน อุตฺตมํ สรณิ.
๒๕๕. ยถฺมํ ภคฺวติ พุทฺหมจฺริยํ จราม, โส โน ภคฺวา สฺตคฺคา.
๒๕๖. มนุสฺสํ ชีวิตํ อปฺปํ โหติ.
๒๕๗. สฺพเพ สงฺฆารา อนิจฺจา, เข อฺปฺปชฺชนฺติ, เต นิจฺชณฺติ.
๒๕๘. สฺพเพสฺส สฺตคฺคานํ มรณํ นียตํ.
๒๕๙. สงฺโฆ อนคฺคฺริ โถกสฺส ปุณฺณสฺส เขตฺตํ.
๒๖๐. ปุณฺณานิ สฺตคฺคานํ ปติฏฺฐา โหนฺติ.
๒๖๑. ปมาโท มจฺจุโน ปทํ.
๒๖๒. ชยิ รุกฺโข อิมสฺมํ วเน สฺพเพหิ รุกฺเขหิ อุตฺตโม โหติ.

๒๖๓. ยี่ มาตุ ชนั, คั ปุตุตตุต สันตัก โหติ.
 ๒๖๔. ราชา มนุสฺसानัน มุขั.
 ๒๖๕. ภิกขุ ปณฺณวา โหติ.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๒๖๖. บิดา เป็นที่รัก ของเรา ท.
 ๒๖๗. หญิง สาว เป็น ที่ชอบใจ ของชายแก่.
 ๒๖๘. ข้า ๆ เป็น ที่รัก ของมารดา ของข้า ๆ
 ๒๖๙. ความไม่ประมาท เป็น ทาง แห่งนิพพาน.
 ๒๗๐. ไฟ เป็น ปาก (ประธาน) ของยัณ.
 ๒๗๑. ความไม่มี แห่งโรค เป็นตม แห่งชน ท.
 ๒๗๒. กรุงเทพ ๆ เป็น เมือง มั่งคั่ง.
 ๒๗๓. วัด ไถต จากบ้าน ท. เป็น ที่สบาย.
 ๒๗๔. แผ่นดิน เป็น ที่หู่ ของสัตว์ ท. ทั้งปวง.
 ๒๗๕. ต้นไม้ ท. เป็น ที่อาศัย ของนก ท.

๑๑. กิริยาภิกตัก ที่ไม่ใช่อัพยยะ ถ้ามีกิริยา ว่ามี ว่าเป็น
 หยุหลัง เข้ากับกิริยา ว่ามี ว่าเป็นนั้น ไซ้เหมือนกิริยาอาชยต
 ซึ่งมีธาตุอย่างเดียวกับกิริยาภิกตักนั้นได้ เช่น เสฏฺฐิโน ลาโภ

อุปบุโน โหติ มีความเป็นอย่างเดียวกันกับ เสฏฺฐิโน ลาโภ
อุปบุชชตี ดังนี้

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๒๗๖. ราชา ชเนหิ มานีโต โหติ.
 ๒๗๗. พุทฺโธ วิมฺบุหิ บุษโต โหติ.
 ๒๗๘. สํวคฺคิยํ อณฺณคโร ภิกฺขุ อหิโน ทฏฺโฐ กาดกโต โหติ.
 ๒๗๙. เสฏฺฐิโน อาพาโร อุปบุโน โหติ.
 ๒๘๐. สงฺฆสฺส จีวรํ อุตฺตมํ โหติ.
 ๒๘๑. ภิกฺขุ อคฺคโน สนฺตเกน คฏฺโฐ โหติ.
 ๒๘๒. ปาโป ชาโคตี.
 ๒๘๓. ภควโต สํวกานํ สงฺโฆ สุปฺพิบุโน โหติ.
 ๒๘๔. อิมสฺมิ อวาเส วสฺสํ วุคฺคโณมฺหิ.
 ๒๘๕. เทสํวธํเน พุทฺธ ชนา สํคทาปนฺนา อเหตุ.
 ๒๘๖. อุปฺปมคฺคา โทถ.
 ๒๘๗. อรหนโต ปรมาย วิสฺสุทฺธิยา วิสฺสุทฺธา โหนติ.
 ๒๘๘. นวคฺคสฺส ภิกฺขุโน อนภิริติ อุปฺปนฺนา โหติ.
 ๒๘๙. อิทํ สิกฺขาปทํ ภควตา ภิกฺขุณํ ปณฺณคฺคํ โหติ.
 ๒๙๐. อิมานิ การณานิ มม อจฺริเยน ทิฏฺฐานิ โหนติ.

ประโยคเหล่านี้ ควบอาจารย์ให้สืบลับกิริยาภักดิ์ กับ
กิริยาที่แปล ว่ามี ว่าเปน เปนกิริยาอาชยาดตัวเดียว เพื่อให้
สืสเข้าใจชัดเจน.

ประโยคเหล่านี้^{๕๒๘} ผู้เรียนจงแปลเป็นนมคธ

๒๘๑. คันไซ ไห้อย นี เปน (ของ) อันเทวดา ดึงแล้ว.
 ๒๘๒. กองทัพ แห่งข้าศึก เปน (หมู่) อันพระราชา ชำระแล้ว.
 ๒๘๓. ดิถีประ อัมมัน เปน (ของ) อันดีสี ของเรากล้าแล้ว.
 ๒๘๔. คำ นี เปน (คำ) อันอุปชาย ของท่าน พุดแล้ว.
 ๒๘๕. ผ้า ท. นี เปน (ของ) อันทายก ถวายแล้ว แก่สังค.
 ๒๘๖. คตอง นี เปน (ของ) อันมิดา ของเรา ท. ชุดแล้ว.
 ๒๘๗. ทรพัย ของคนจน เปน (ของ) อันโจร ดักแล้ว.
 ๒๘๘. ดูกชาย ของท่าน เปน (ผู้) อันชนพาด คี่แล้ว.
 ๒๘๙. กิเตส ท. ทังปวง เปน (โทษ) อันพระอรหันค ท. ะได้แล้ว.
 ๓๐๐. ชัม นี เปน (คน) อันผู้รู้ ท. ถึงทัมแล้ว.

ประโยคเหล่านี้ เมื่อสืสแปลเป็นนมคธแล้ว ควบอาจารย์
จะให้กลับเป็นกิริยาอาชยาดตัวเดียว เช่นเคยให้ทำมาแล้ว.

๑๒. ถ้ามีข้อความเรื่องอื่น แยกเข้ามาในระหว่างแห่ง
ประโยค นามนามที่เป็นประธาน ในข้อความนั้น ใช้นัตถิ

หรือสัตว์มีวิภัติ กิริยาของนามนามบทนั้นใช้กิริยาภักดิ์ มี
 ถึงคะ วจนะ วิภัติ เหมือน ถึงคะ วจนะ วิภัติ ของ
 นามนามบทนั้น แยกเข้ามาในที่ไหน ก็เรียงไว้ในที่นั้น ดังนี้
 สุริเย อตถงคะเต, จนนโท อุกคจจติ. ครั้นเมื่อพระอาทิตย์
 ตกแล้ว, พระจันทร์ ขึ้นไปห้อย. ทารกสุส รุทนต์สุส, ปิตา
 ปพพช. เมื่อเด็ก ร้องไห้ห้อย, พ่อบวดแล้ว.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๓๐๑. รมณเเว อากเต, สัพเพ ชนา ปกุกมนติ.
 ๓๐๒. อัย อิตถัก, อคฺคโน สามีเก มเต, อณฺณํ สามีกํ ตภิ.
 ๓๐๓. นิโครธสฺส ปคฺคานิ, เทเว วฺจฺเจ, ผตฺตนิ.
 ๓๐๔. เถรสฺส นิตฺถํ อโนกุกมนตฺสฺส, อกฺขิมฺหิ โรโค อปฺปชฺชช.
 ๓๐๕. อมฺพสฺส ผเตสฺส สํชาเย ปตฺติเตสฺส, ทารกา วิตุมฺปนฺติ.
 ๓๐๖. ปิตา, อคฺคโน ปคฺคเต วุทฺถมฺหิ ปคฺคเต, ตสฺส อคฺคาย กุมาริกํ
 อานนฺตี.
 ๓๐๗. ทตฺถุทา, อคฺคโน ชเน นฺจฺเจ, โสจฺนติ.
 ๓๐๘. ทารกา, อคฺคโน หคฺคเต ผเต มาตรา คหิเต, โรทฺตนิ.
 ๓๐๙. สํมณฺเธรสฺส รมฺมํ กณฺเณตฺสฺส, อนฺชกาโร ชาโต.
 ๓๑๐. ปทุมานิ, สุริเย อคฺคเต, ปฺปฺพณฺติ, ตสฺมฺหิ อตถงคะเต, ปคฺคานิ
 ปิตฺตฺตนิ.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคอ

๓๑๑. พระจันทร์, ครันเมื่อเมศ ไปปราศแล้ว, ย่อมเปล่ง ชิ่งรัศมี.
๓๑๒. พระอาทิตย์, ครันเมื่อฝน ตกหยุด, ย่อมเด้าหมอง.
๓๑๓. บุตรผู้ใหญ่, ครันเมื่อบิดา ตายแล้ว, ย่อมได้ ชิ่งดมบัต
ของเขา.
๓๑๔. ดีด ท., เมื่ออาจารย์ ของคน มาแล้ว, ดุกชน จากที่นั่ง
ด้วยเคารพ.
๓๑๕. พระราชา, ครันเมื่อเดือน ถ่วงแล้ว, ประทาน ชิ่งทรัพย์
แก่บริวาร ท. ของพระองค์.
๓๑๖. ศิษย์ ท., เมื่อพระพุทธเจ้า เกิดขึ้นแล้ว ในโลก, เดื่อม
แล้ว จากตม.
๓๑๗. ฝูง แห่งเนอ ท., เมื่อราชดีห์ มาแล้ว, ย่อมหนีไป จากที่นั่ง.
๓๑๘. เมื่อพระเถระ กต่างหยุด ชิ่งรัศมี, อรุณ ชนไปแล้ว.
๓๑๙. มแดงเม้า ท, เมื่อฝน ตกแล้ว, ย่อมชนไป จากรูของคน.
๓๒๐. ชายผู้, ครันเมื่อภริยา ของคน ตายแล้ว, ได้แล้ว ชิ่ง
ภริยาอื่น.

๑๓. ในความท่อนเดียว ถ้ามีกริยาซึ่งเนื่องกันต่อ ๆ มา
โดยลำดับหลายตัว ใช้กริยาอาชยาคแต่ตัวหลังตัวเดียว บันดา
กริยาข้างหน้า ใช้กริยาภิกถ์เป็นอพยยะบ้าง ไม่เป็นอพยยะ

บ้าง ทั้งสิ้น แต่ที่ใช้กริยาภักดิ์ที่เป็นอภัยยะ คือกริยาที่ลง
 คว้า บ้างจึ่ง มากกว่าอย่างอื่น ดังนี้ สพเพ สกฺกา ปุพฺพเหตุ
 อตุตฺตโน กุลาวกา นิกฺขมิตฺวา สกฺลํ ทิวสํ จริตฺวา สายณฺเห
 ปฏินิวตฺตนฺติ. นก ท. ทั้งปวง ออกแล้ว จากรัง ของตน ๆ
 ในเวลาเช้า เทียวไปแล้ว ตลอดวันทั้งสิ้น กลับคืนมา ใน
 เวลาเย็น.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๓๒๑. อณฺณตโร ภิกฺขุ อตุตฺตโน อฺปชฺฌณายํ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
 ปฏินฺรูเป ชาตฺสเน นิสฺสิตฺวา ปณฺหิ ปุจฺฉิ.
 ๓๒๒. โส ติสฺสํ ปณฺหิ กเถตฺวา ตํ อฺยุโยเชติ.
 ๓๒๓. สฺฐโท ตณฺหุตฺถํ ไชวิตฺวา อฺกุชฺฌิตฺยํ ปกฺขิปิตฺวา อฺทกํ ทตฺวา
 อฺทฺทณฺหิ อารโฆตฺวา, ภตฺเต ปกฺกเถ, โยคาเรติ.
 ๓๒๔. อมจฺโจ รณฺโฆ นิเวตฺถํ คนฺตฺวา, ติสฺสํ กิจฺจํ กตฺวา,
 อตุตฺตโน เกหิ นินฺนฺตฺติ.
 ๓๒๕. สฺสํโห มิคํ หนฺตฺวา, ติสฺสํ มถฺสํ ชาทฺติ.
 ๓๒๖. อฺปาดฺกกา อารามํ คนฺตฺวา, ทานํ ทตฺวา, สฺสํ สฺมาทฺยิตฺวา,
 รมฺมํ สฺนฺนฺตฺติ.
 ๓๒๗. วาณิชา วิเทสฺสํ ภณฺฑทานิ อานตฺวา, อฺปเนตฺถํ วิกฺกัณฺณตฺติ.
 ๓๒๘. อจฺจริโย, เวตฺถาย สฺมปฺตฺตฺวา, อตุตฺตโน สฺสํ สฺนํ โยจาทิ
 ทตฺวา คพฺภํ ปวิสฺสฺติ.

๓๒๘. ราชชา ทิวเต๋ ทิวเต๋ อนุเศปฺรา นิกฺขมิทฺวา, อมจฺจามันํ ตฺมาคเม
นิสฺสํทิตฺวา, อตฺตโน ราชเช อฺปฺปนฺนํ ภิจฺจํ วิจฺจาเรติ.
๓๓๐. โจรา รัตฺติยํ วิจฺจิตฺวา, อรฺุณเ อฺกฺกเค, อณฺณคฺร์ จํานํ
ปฺวิตฺติทฺวา สยฺนติ.

ประโยคเหล่านี้เขียนจงแปลเป็นมคอ

๓๓๑. หมู่ แห่งภิกษุ ท. ครนเมือคัก ที่ ๑๕ ถึงพร้อมแต้ว ประชุม
กันแต้ว ในสัมา, ทำ ซึ่งอุโบสถ.
๓๓๒. สังฆาร ท. ทังปวง ไม่เที่ยง เกิดขึ้นแต้ว ย่อมดับไป.
๓๓๓. คนจน ท. เข้าไปแต้ว สู่เมือง ทำแต้ว ซึ่งการงาน, ครนเมือ
ค่าจ้าง อันคนได้แต้ว, ซ้อแต้ว ซึ่งอาหาร ด้วยค่าจ้างนั้น
บริโภคนแต้ว.
๓๓๔. ชาวนา ท., ครนเมือรดุฝน ถึงพร้อมแต้ว, ไถแต้ว ซึ่งนา
หว่านแต้ว ซึ่งพืช ท. ครนเมือชาวกล้า ท. ตุกแต้ว, เกี้ยว
แต้ว ซึ่งชาวกล้า ท. นั้น ด้วยเคี้ยว ผูกแต้วให้เปนพ้อน นำ
มาแต้ว นวดแต้ว ในตาน ถือเอาแต้ว ซึ่งข้าวเปลือก ท.
๓๓๕. พราน ท. ไปแต้ว สู่ป่า เห็นแต้ว ซึ่งเหยอ ยิงแต้ว ซึ่งมัน
ด้วยธนู, ครนเมือมัน ต้มแต้ว ตายแต้ว, ถือเอาแต้ว ซึ่งเหยอ
แห้งมัน นำมา ขาย.
๓๓๖. อุบาสิกา ไปแต้ว สู่วัด นิมนต์แต้ว ซึ่งภิกษุ ท. ตระเตรียม

แดง ชิงทาน, ครนเมื่อเทอ ท. มาแดง ดูเรือน แห่งคน
 หนึ่งแดง บนอาสนะ, ให้แดง ชิงโภชนะ, ยิงเทอ ท. ให้
 ฉนแดง.

๓๓๗. พ่อค้า ท. ไปแดง ดูสมุท ด้วยเรือ, ครนเมื่อเรือน ถึง
 แดง ชิงท่า แห่งเมือง, ไปแดง ดูฝั่งแห่งเมืองน.

๓๓๘. ชน ท., ครนเมื่อริคุฝน ถึงพร้อมแดง, นิมนต์แดง ชิงภิกษุ ท.
 ให้แดง ชิงขมิ ในเรือน ของคน ของคน.

๓๓๙. พระเถระ ท. ในกาดก่อน หยุแดง ดันริคุฝน ตดชคเดือน ท. ๓
 ปวารณาแดง ย่อมเที่ยวไป ดูที่จาริก.

๓๔๐. คนพาด ทำแดง ชิงบาป, ครนเมื่อบาป หนาชนแดง, ย่อม
 ได้ ชิงผด แห่งมัน.

๑๔. สัพพัตถ์เป็นอภัยยะ คือ นิบาตและปัจฉัย บางเหล่า
 ไม่ต้องแจกวิภัตติอย่างไรอย่างหนึ่ง เรียงลงตามรูปสัพพัตถ์เดิม
 ดังนี้ สเจ ปาปี น กเรขยาสิ, สุขิ ลภิสฺสสิ. ถ้า เจ้า ไม่
 พังทำ ชิงบาป, เจ้า จักได้ ชิงสุข.

๑๕. นิบาต ทั้เป็นต้นข้อความ มักเรียงไว้เป็นสัพพัตถ์ที่ ๒
 ในข้อความอันนั้น ดังนี้ กุหิ ปน ตวิ วสสิ. ก็ เจ้า หยุ
 ทั้ไหน?

๑๖. อาลปนนะ ตามสำนวนบาลี เรื่องไว้เป็นที่ ๒ ในข้อความอันนั้น ดังนี้ สงฆ์ ฆนเต อุปสมบทฺติ ยาจามิ, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ! ข้าฯ ขอ ซึ่งอุปสมบท กะสงฆ์. ถ้ามีศัพท์นามหรือนิบาตอยู่ เรื่องอาลปนนะไว้ เป็นที่ ๓ บ้าง เป็นที่ ๔ บ้าง ดังนี้ ธรรม์ หิ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ, เนอะภิกฺขุท. ! เรา จักแสดงซึ่งธรรม์ แก่ท่าน ท. กุหิ ปน ตฺวํ อวฺโส วสุสํ วุตฺโต, คุณก่อนผู้มีอายุ! ก็ ท่าน หยุด ตลอดพรรษา แล้ว ในที่ไหน? ตามสำนวนอรรถกา เรื่องอาลปนนะไว้ข้างต้นบ้าง ในที่สุดแห่งประโยคบ้าง ดังนี้ ฆนเต มํ มา นาเสถ, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ! ขอท่าน ท. หย่ายังข้าฯ ให้ฉิบหาย. เอิว์ กโรหิมหาราช, ข้าแต่พระราชผู้ใหญ่! ขอพระองค์ จงชงทำหย่างนี้.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๓๕๑. เทวํเม ภิกฺขเว ฆนฺตา ปพฺพชิตฺถน น เสวิตฺตพฺพา.
 ๓๕๒. อิมเ ช โข ปนํยสฺมฺนฺโต เทวณฺนฺตฺติ ปาจิตฺตฺติยา ชฺมุมา อุตฺตฺเตสํ
 อากจฺฉนฺตฺติ.
 ๓๕๓. อุปชฺฌมาโย เม ฆนฺเต โหหิ.
 ๓๕๔. อหํ อวฺโส สฺมฺพหฺตฺตา ทฺถกฺกฺฆาโย อปคฺคฺติโย อปนฺโน
 ตา ปฏฺิเทเสมิ.
 ๓๕๕. สฺกฺขสฺสิ ปน ตฺวํ คหปติ เขเกน ปสฺสฺเสน สฺคฺค มาเส

นิปชฺชิตฺตุ? สกฺโกมํหํ อจฺฉริย.

๓๕๖. มยฺหํ โข เทว ตาภิโต - อาพาโห; ตาชฺช เทโว ชีวํ เวชฺชํ
 อาณาเปตฺตุ, โส มํ คิกฺขุณฺณิสฺสตี.
๓๕๗. อภิญฺญา ย โว ภิกฺขเว ชมมํ เทเสมิ.
๓๕๘. ยโตหํ ภคินี อริยาย ชาคิยา ชาโต, นวํภิชานามิ สณฺฑจิจฺจุ
 ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตา; เตน สจฺเจน โสคฺคฺติ เต โหตุ;
 โสคฺคฺติ คพฺภสฺส.
๓๕๙. ยคฺขเม อยฺเย ชาเนยฺยาตี: สุกฺกโน อนุปรคฺโต.
๓๕๐. ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว รุปํ อนตฺตา; สสฺมา รุปํ อาพาชาย
 สํวตฺตตี.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคอ

๓๕๑. แม่พ่อ! ความเจ็บ ของข้า ๆ เป็นโรค หนัก, ข้า ๆ จัก
 ตาย เป็นแน่, เมื่อข้า ๆ ตายแล้ว, เจ้า จงเลี้ยง ซึ่งมารดา
 ของเจ้า.
๓๕๒. ดูก่อนผู้มีอายุ! เจ้า จงประกอบ ซึ่งชฺระ ท. ๒ ในสํสา น,
 ถ้า เจ้า ทำ ตามคำ ของข้า ๆ เจ้า จักถึง ซึ่งความเจริญ
 ในสํสา น.
๓๕๓. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ! เพื่อความ แห่งคำ นี้ อย่างไร?
๓๕๔. แม่นางผู้เจริญ! เจ้า ทำ อย่างไร เพราะเหตุอะไร?

๓๕๕. แม่ภิกษุ ท.! รั้ม ท. ๘ นี้ ย่อมเป็นไปตาม ชิ่งโตก,
อนึ่ง โตก ย่อมเป็นไปตาม ชิ่งรั้ม ท. ๘ นี้.
๓๕๖. แม่แม่! เจ้า ไปแล้ว ลูกระกูด แห่งมัว จงดูกชั้นแล้ว แต่
เข้า ทำ ชิ่งการงาน ของมัว แห่งคน ในวัน ๆ จงรักษ่า
ชิ่งทรัพย์ อันเขานำมาแล้ว จากอันคราย.
๓๕๗. คุณอนธำชชน ท.! บคิน คิก ที่ ๘ ถึงพร้อมแล้ว, เพราะ
เหตุอัน ท่าน ท. ประชุมกันแล้ว ในที่นี้ เพื่อจะฟัง ชิ่ง
รั้ม, ข้าพเจ้า จักกล่าว ชิ่งชมนัน ตามภาค.
๓๕๘. แม่เพื่อน! ช้าง เลือก มาถึงแล้ว, มัน ยืนแล้ว ในโรง
ไถวง, พรุ่งนี้ เรา ท. จงไป เพื่อจะดู ชิ่งมัน.
๓๕๙. แม่พนาย! พรุ่งนี้ เรา จักให้ ชิ่งทาน, เจ้า จงไปแล้ว
ลูดัค นิมนต์ ชิ่งภิกษุ ท. ๕ รูป.
๓๖๐. ข้าแต่พนาย! บคิน ภิกษุ ท. มาแล้ว, เจ้า จงเชิญ เทอ
ให้เข้ามา ในเรือน.

๑๗. มา สัพพที่ ชิ่งแปลว่า หย่า ใช้ได้แต่กับภริยาที่เป็น
วิภคตีปัลลวมี่ และอชชัตตนี เท่านั้น ใช้กับภริยาที่เป็นวิภคตี
อื่นไม่ได้ ดังนี้ มา มี่ ภาณเต นาเสถ, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ!
ขอท่าน ท. จงหย่ายังข้า ๆ ให้นิพหาย. มา เอวั กิริ, เจ้า
หย่าทำแล้ว หย่างนี้.

๑๘. ในประโยคที่เป็นคำถาม ถ้ามี ก็ สัพท หรือสัพท^๔ ที่เปลี่ยนแปลงมาจาก ก็ สัพท^๔ เรียงสัพท^๔ นั้นไว้หน้า ถ้าไม่มี สัพท^๔ เช่นนั้นไว้หน้า ความเรียงกิริยาไว้หน้า ปน ไว้ที่ ๒ ต่อ นั้นมา ประธาน หรือสัพท^๔ ที่เนื่องกับประธาน ดังนี้ ก็ ตยา ปพพชิตุ น วฏฏติ, อันท่าน บวด ไม่ควนหรือ? กจจิตต ปริสุทฐา, ท่านเป็นผู้บริสุทฐ์ แลหรือ? สกขสิ ปน ตวิ คหปติ เอเกน ปสฺเสน สตต มาเส นิปชชิตุ, คุณก่อน ครหบดี! ท่าน อาต เพื่อจะนอน โดยข้าง อันเดี่ยว ตลอด เดือน ท. ๙ หรือ? ทียติ ปน คหปติ กุเล ทาน, เนะ ครหบดี! ก็ ท่าน ในตระกูล อันท่านยังให้หุหรือ?

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๓๖๑. กติ ขตุถวเส ปฏิจจ ภควตา ภิกขุณฺํ สิกฺขาปทํ ปณฺณตฺตํ?
ทส.

๓๖๒. อตฺถิ ปนายสฺมโต โทจิ เวชฺยาวจฺจโร?

๓๖๓. มา ขายสฺมโต เอวํ ขวจฺจตุล.

๓๖๔. โท นาม เต อฺปชฺฌมาโย?

๓๖๕. อฺปชฺฌมาโย เม ภนฺเต ขายสฺมา คิธฺสฺสฺสเวโร นาม.

๓๖๖. ธเจ อหิํ ตํ คหปติ อโรคํ กรายยํ, ก็ เม เทยฺยธมฺโม?

สพฺพิ จ เต อาจริย สวปเตยฺยํ โหตุ, อหิํ จ เต ทาโส.

๓๖๗. มา เม ควี่ คหปติ ตัพพิ ต่าปเตยย์ อทาดิ, มา จ เม ทาได้.
 ๓๖๘. เอเค โข ภณ เวชชา นาม พหุมายา, มา จ อตฺต ภิณฺจิ
 ปฏิคฺคเหตฺติ.
 ๓๖๙. ปรีปนุณฺเณ เค ปตฺตจฺจวรี? อาม ภนฺเต.
 ๓๗๐. มา คํ โดโก อมฺโม จ จิรํ ทุกฺขาย วนฺธยุ.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๓๗๑. เน่พ่อ! เจ้า จงหย่าเสพ ซึ่งชนพาด ท.
 ๓๗๒. ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ! ชมน ชีอะไร? ดูก่อนผู้มีอายุ! ชี
 อาทิตตปริยาย.
 ๓๗๓. จำเดิม แคน เจ้า หย่า มาแล้ว ไนทน อิก.
 ๓๗๔. ท่านผู้มีอายุ! หย่า พากเพียรแล้ว เพ้ออนทำตาย ซึ่งตั้ง
 ผู้พร้อมเพรียงกัน.
 ๓๗๕. ท่าน จักไป สู้ฝั่ง แห่งแม่น้ำ กับข้า ๆ หรือ?
 ๓๗๖. ท่าน หย่า บอกแล้ว ซึ่งเนอความนั้น แก่ใคร ๆ.
 ๓๗๗. เน่พ่อ! เจ้า หย่าเสพแล้ว ซึ่งตั้งใช้ประโยชน์.
 ๓๗๘. ท่าน ท. จง หย่า ประกอบตาม ซึ่งความประมาท.
 ๓๗๙. พระชนม์ ของพระผู้มีพระภาค เท่าไร? ๘๐.
 ๓๘๐. กิเดธ ท. จง หย่า ยังท่าน ท. ให้เปนไป ในอำนาจ แห่งตน.

๑๕. สัพพัตถ์ที่เป็นกิริยาวิเสสณะ คือสแดงลักสณะ ของ
กิริยาที่แปลกจากกิริยาอื่น ไข่ทุติยารักตติ เป็นวิเสสณะของ
กิริยาบทใด เรียงไว้หน้ากิริยาบทนั้น หรือหน้าบทอื่น ที่เนื่อง
ด้วยกิริยาบทนั้น ดังนี้ ชมฺมาจารี สุขํ เสติ, คนประพริตติธัม
นอน เป็นสุข, ทุกฺขํ เสติ ปราชิตฺ, คนแพ้ (แต่ผู้อื่น)
นอน เป็นทух.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๓๗๓. ตํคฺค โว ภิกฺขเว อปริหานิเย ชมฺเม เทเสตฺถํสามิ, ตํ ตฺถนาถ
ธํชาทํ มนฺติ กโรถ, ภาสิตฺถํสามิ.
๓๗๔. เกณ นุ โข อฺปาเยน ตํพฺเพ ตํพฺรหฺมจารี ฉาสฺสุ วิหเรยฺยํ.
๓๗๕. ทนฺธิ ทนฺธิ ปฺญณํ กโรติ, ทนฺธิ ทนฺธิ วิปาถํ ตภฺติ.
๓๗๖. โลกํ โลกํ อากุโส เทหิ.
๓๗๗. อคิตฺตาเนน ภิกฺขุณา เอโก อวตฺถปฺปิณฺโฑ ภูณฺชิตฺทฺโพ, ตโต
เจ อคฺคฺครี ภูณฺเชยฺย, ปาจิตฺติยํ.
๓๗๘. ปาฏฺฐิโมกฺขํ อทุกฺกิตฺถํสามิ, ตํ ตํพฺเพว ตฺนฺตา ธํชาทํ ตฺถโนม
มนฺติ กโรม.
๓๗๙. ตฺริตฺตฺริตํ ตํมตฺถํ กุสฺสํ กเรยฺย.
๓๘๐. อวตฺถํ มยา มริตฺทพฺ.
๓๘๑. อิจฺฉิตํ ปฏฺฐิตํ คฺยทํ ชิปฺโปเมว ตมิชฺชณฺค.

๓๙๐. ตจจํ อหํ อจจริย ปฏิสตฺถึ, อหํ อหํ มริตฺถํ, น อหํ
 ตกฺโกมิ เอเกน ปตฺถึเนน ตคฺคต มาเต นิปชฺชิตฺตุ.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๓๙๑. เจ้า จงไป ดูบ้าน ชื่อโน้นแล้ว กลับมา พงัน.
 ๓๙๒. หยิง นัน พุด จิง, คำ ของเขา อันเรา ต้องทำ.
 ๓๙๓. ภิกษุ ท. ๓๐ หยุแล้ว ดันริตฺถึน ในเมืองสาเกต ไม่มาตฺถ.
 ๓๙๔. สมนะ ค่อย ๆ ไปหยุ โดยปรกคิ จิงงาม.
 ๓๙๕. บุรุต ผู้มีขบพา ย่อมรู้ ซึ่งธัม อันพระผู้มีพระภาค แสดง
 แล้ว ได้ เร็ว.
 ๓๙๖. นอนหตฺถิ ตตอดวิน ทงดิน ประเสิดกว่า, ตริก ซึ่งวิตก
 เป็นอกุสฺต ไม่ประเสิดเคย.
 ๓๙๗. ได้นอย โดยสุจฺริต คักว่า, ได้มาก โดยทฺจฺริต ไม่คักเคย.
 ๓๙๘. ดูก่อนกุมาร ท.! เจ้า ท. จงถือเอา ซึ่งตฺถึปะ ให้ประโยชนํ
 ต้าเหรีค.
 ๓๙๙. แม่แม่! เจ้า อัมชน ท. อิม ว่า เป็นธัม หยาโกรชแล้ว.
 ๔๐๐. คน ผู้ประกอบ ด้วยเมตตา นอนหตฺถิ เปนตฺถึ ติน เปนตฺถึ.

๒๐. ถ้าในประโยคอันเดียว มีข้อความซับซ้อนกันหลาย
 ข้อ เหมือนผู้เล่านิทาน เล่าเรื่องไป แล้วอ้างคนในนิทานที่ตัว

แล้วว่า คนนั้นพูดอย่างนี้ คนนี้พูดอย่างนั้น ในที่สุดข้อความ
อันหนึ่ง ๆ ต้องลง อิติ สัพทํ คั่น ดังนั้น.

เอกธัมมิ์ สัมเม ภคฺวา ราชคโธ นิกฺขมิตฺวา น ทิสฺสา
นมสฺสํนฺคํ สีคคตํ มาณวํ ทิสฺวา “กิสฺสํ คุวํ คหปติปฺคุตฺต ทิสฺสา
นมสฺสํสฺสํ” ทิ ปฺคุนฺติ. ตํ สฺสุตฺวา สีคคตโก มาณโว “ปีตา เม ภนฺเต
กถํ กโรนฺโต เอวํ อวจ ‘ทิสฺสา คคต นมสฺสํเสยฺยาสฺสํ’ ทิ, โส อหํ
ปีตุ วจนํ กโรนฺโต ทิสฺสา นมสฺสํสํ” ทิ อห. อถ นํ ภคฺวา
“น โช คหปติปฺคุตฺต อริยสฺสํ วินฺเย เอวํ ทิสฺสา นมสฺสํสฺสํ” ทิ
วตฺตฺวา เตน ปฺคุนฺติโต ทิหิวิญญํ กเถสิ.

ในสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ได้เสด็จออกแล้ว จากกรุง
ราชครีห์ ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ซึ่งสีคคตมานพ นอบน้อมหฺยุ
ซึ่งทิสฺสํทงฺหตาย ๖.

จึงตรัสถามแล้ว ว่า “แน่บุตรแห่งครีหบดี! ท่าน นอบน้อม
หฺยุ ซึ่งทิสฺสํทงฺหตาย เพื่อเหตุอะไร?”

สีคคตมานพ พึงแล้ว ซึ่งคำนั้น จึงทูลว่า “ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ! บิดา ของข้าพระเจ้า เมื่อทำ ซึ่งกถากิริยา ได้พูดอย่างนี้
ว่า ‘แน่พ่อ! เจ้า จงนอบน้อม ซึ่งทิสฺสํทงฺหตาย’ ข้าพระเจ้า นั้น
เมื่อทำ ซึ่งคำ ของบิดา จึงนอบน้อมหฺยุ ซึ่งทิสฺสํทงฺหตาย.”

ดำดบนั้น พระผู้มีพระภาค ตรัสแล้ว กระสีคคตมานพนั้น ว่า
“แน่บุตรแห่งครีหบดี! ในวินัย ของพระอริยเจ้า ทิสฺสํทงฺหตาย อัน

เขา ไม่พึงชอบน้อม หย่างนเดย."

พระองค์เป็นผู้อนัฏฐิตมาจนพินัน ทูตถามแล้ว ตรัสแล้ว ซึ่ง
วินัยแห่งครีหัตถ์.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๔๐๑. อมฺหากิ สักกา มหนเคน อุตฺถาเหเน เทวมนุสฺเสหิ กตฺ
สกุการิ ทิสฺวา อานนฺทคุเถริ อามนฺเตคฺคา "โย โส อานนฺท
คาทิสฺเสนปี สักกาเรเน ตถาคคฺ ปุเชติ, น โส ปรมาย ปุชฺชาย
ตถาคคฺ ปุเชติ นาม, โย จ โส อานนฺท ตถาคเตเน ทินฺนํ
โอยวาทิ กโรติ, โส ปรมาย ปุชฺชาย ตถาคคฺ ปุเชติ นามา"ติ
อาห.
๔๐๒. อตฺตฺตฺวโต ภิกฺขเว ปุคฺชชนฺตฺส อฺปฺปชฺชติ ตาโร, โส น อิติ
ปฏิสฺสนฺจิกฺขติ "อฺปฺปนฺโน โส เม อญํ ตาโร, โส จ โส
อนิจฺจํ ทฺกุโฆ วิปริณามธมฺโม"ติ ขถาภฺตํ น ปชานาติ.
๔๐๓. ปาคติปฺปฺตฺตฺมึ นครเ สฺทฺตฺสโน นาม ราชา "โย สิปฺปี น
ชานาติ, โส อนโร วิย โหติ"ติ อิมํ อตฺถํ คเหตฺวา คีตํ
คายนฺตฺสฺส วจัน สฺตฺวา อตฺตโน ปฺปฺเต สิปฺปี อชานนฺเต
ณตฺวา สฺมิตฺคฺมานโส หุตฺวา ราชนฺทิตเ สนนฺิปาเตตฺวา
"โก เม ปฺปฺเต สิปฺปี สิกฺขาเปคฺ สฺกฺขิสฺสคฺ"ติ ปฺปฺติ. ตํ
สฺตฺวา อณฺณคโร ราชนฺทิต "อหฺนฺเต เทว ปฺปฺเต นหิ

มาเสหิ ติปฺปํ ชานาเปตฺตํ”ติ อาห. โส คฺคฺคฺคา คตฺตํ
นียยาเทสฺ.

๔๐๔. ภควา อตฺตโน ปรีนินฺพฺพานํ อารพฺภ อานนฺทคฺคฺเควํ อามนฺเตตฺวา
“โย โว อานนฺท มยา เทสฺสโต ปณฺณตฺโต ชมฺโม จ วินโย จ,
โส โว มม อจฺจาเยน ตฺตถา”ติ วตฺวา “หนฺท’ทานิ ภิกฺขเว
อามนฺตยามิ โว, วยชฺชมา สงฺขารา, อปฺปมาเทน สมฺปาเทถา”ติ
ภิกฺขุณฺหํ โอวาทํ อทาสฺ.

๔๐๕. วฏฺกติ นาม พฺราหฺมโณ อมฺหากํ ตฺตถฺ รุปรตฺตมฺปคฺคิ ทิสฺวา
ทตฺตเน อตฺตโตเยว “อิมินา อฺปปาเยน อหํ นิจฺจกตฺตํ ตฺตถารํ
ปตฺตํคํ ฏภิสฺตํ”ติ จินฺเตตฺวา ปพฺพชิตฺวา ตฺตถฺ สฺนฺติเกเยว
วิจริ. ตฺตถา ตํ ปวคฺคิ วตฺวา “กํ เต วฏฺกติ อิมินา ปฺตฺติกาเยน,
โยปปี วฏฺกติ นิจฺจํ มม สงฺฆาฏฺกณฺณํ คเหตฺวา วิจรติ, น โส มํ
ปตฺตํคิ นาม, โย จ โช วฏฺกติ ชมฺมํ ปตฺตํคิ, โส มํ ปตฺตํคิ
นามา”ติ อาห.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๔๐๖. ไนตฺมยฺหฺนํ พฺรหฺมํพฺรภาตฺตํ ตฺรติเรยฺกตฺตํ ซึ่งภิกฺษุ ท.
ประทานตฺตํ ซึ่งโอวาทวํ “นํเรภิกฺษุ ท.! ทาน ท. เปน
ผู้รับมรดก ของเรา โดยธรรม์ เกิด, จง หย่า เปนผู้รับมรดก
ของเรา โดยอามิสฺ เตย.”

๔๐๗. ใคร ๆ ไม่ พึงดูหมิ่น ซึ่งบาป หย่างนี้ ว่า “บาป มีประมาณ น้อย อันเรา ทำแล้ว, เมื่อไร มัน จักให้ ซึ่งผล แก่เรา.”
๔๐๘. วันหนึ่ง อนาถปิ่นทิกะ ครีหบดี ไปแล้ว ผู้ดำนึก แห่งพระ ส่ำสคา เป็นผู้ อันท่าน ตรัสถามแล้วว่า “แน่ะครีหบดี! ก็ ท่าน ในตระกูล อันท่าน ยังให้หู่หรือ?” ทูตว่า “พระพุทฺธเจ้า- ซ้ำ! ซอรับ, ก็แต่ว่า ซ้ำพระพุทฺธเจ้า ไม่อาด เพื่อจะทำ ให้เป็นของประณีต.”
๔๐๙. พระส่ำสคา เมื่อซงสแดง แก่เขา ว่า “ท่าน ไม่ชื่อว่าประณีต ในเพราะไทยซิมประณีต” จึง ตรัสแล้ว ว่า “แน่ะครีหบดี! เมื่อจิต เป็นของ ประณีต ท่านให้แล้ว ชื่อว่า เป็น ท่าน เด้าหมอง ไม่มี. เหตุนั้น ท่าน หย่า คิดแล้ว ว่า ‘ท่าน ของเรา เด้าหมอง.’”
๔๑๐. คนผู้หู่ครอง ซึ่งเรือน พังแบ่ง โภคะ โดยส่วน ท. ๔, พัง บริโภค ซึ่งส่วน อันหนึ่ง พังประกอบ ซึ่งการงาน ด้วย ส่วน ท. ๒, พังเก็บไว้ ซึ่งส่วน ที่ ๔ ด้วยคิดว่า “เมื่อ อันตราย เกิดขึ้น เรา จักได้ บริโภค.”

๒๑. นามนาม ที่ออกจากกิริยา เช่น กรรม ความทำ คมนิ ความไป เป็นต้น มีกิริยาข้างหน้าได้ แต่ต้องเป็นกิริยา ที่ลง ตูวา บัจฉัย หรือตติยาวิภัติ ถ้าต้องการกัตตา คือผู้ทำ

ก็มีได้ ดังนี้ ปล่อยตุ๊กตานี้ “อัย โน อตุโธ” ติ สลลภเขตวา
ปล่อยกรรม ภาโร, ความกำหนดว่า “นี่ประโยชน์ของเรา ท.”
แล้ว ทำ ชั่งมูล เป็นธรรมา ของชน ผู้มีประโยชน์ด้วยมูล ท.

๒๒. สัพพทักม ที่เกี่ยวกับ เกมที่ออกจากกิริยานั้น ใช้
ฉัตถ์วิภัตติ แทน ทุตติยาวิภัตติ ดังนี้ ปล่อยสัส กรรม, ความ
ทำ ชั่งมูล. อริยสัจจانی ทสฺสนิ, ความเห็น ซึ่งอริยสัจ ท.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นไทย

๔๑๑. เอโก นวโก ภิกขุ อปชฌายํ อุตฺตงฺกมิตฺวา จนฺทิตฺวา
นิตฺติตฺวา “กตฺติ ภาเน อิมํมํ สํสเน ชฺรานิ” ติ ปุจฺฉติ.
“คนุถรฺรํ วิปตฺตนาชฺรณฺนํ เทว ชฺรานิ ภิกขุ” ติ. “กตมํ
ปน ภาเน คนุถรฺรํ กตมํ วิปตฺตนาชฺรณฺนํ” ติ. “ติปิฏกํ
อตุคฺคเหตฺวา ตตฺถ ชฺรณํ คนุถรฺรํ นาม, อตุคฺคภาเว ชยวຍ
ปฏฺฐเปตฺวา ตํณิ ตกฺขณานิ อาริเปตฺวา สฺงชฺรานิ สํมมตฺตํ
วิปตฺตนาชฺรณฺนํ นาม ภิกขุ” ติ.

๔๑๒. เหวํ ปริตฺตเกณ กมฺเมเน เหวรฺรुเป สํมฺปคฺคิ ตภิตฺวา อิทานิ
มยา ปมชฺชิตฺตุํ น จญฺหฺมติ.

๔๑๓. อตุคฺคิ ภาเน ทานํ อทฺตฺวา สํตํ อตฺตมาทฺยิตฺวา สจฺจมคฺคิ
รทฺชิตฺวา สคฺคตฺตํ คมนํ?

๔๑๔. ปัจฉิยา เอกกรชเชน ฤคฤคัส คมเนน वा
 ฤพโศกาธิปจฺเจน ใตฺคาปคฺติมตฺ วั.
๔๑๕. ฤพปาปสฺส อกรณํ ฤคฤคัสฺส ปสฺมปฺทา
 ฤจิกฺคปริโยทปนํ ฤเชคํ พุทฺธาน ตํถนํ.

ประโยคเหล่านี้ผู้เรียนจงแปลเป็นมคธ

๔๑๖. อันผู้ให้ ซึ่งทาน ขอนแล้ว แม่ซึ่งผู้อื่น ท. ให้ ย่อมควน.
๔๑๗. ความได้ ซึ่งวิทยา ประเด็คกว่า แต่ความได้ ซึ่งทรัพย์.
๔๑๘. ความถูกขณแล้ว ถินแล้ว ซึ่งข้าว นอน หดับ คตอดวัน
 ทงถน ตักว่า แต่ความทำ ซึ่งบาป.
๔๑๙. อันผู้ทำ ซึ่งบุญ ยังถนถาน ของคน ให้หมคจคแล้ว จึงทำ
 ย่อมควน.
๔๒๐. ความเข้าไปเสพแล้ว ซึ่งดีคบุตร พงแล้ว ซึ่งชม ของ
 ท่าน ทำไนใจแล้ว โดยแยบคาย ประพริคิ ซึ่งชม ย่อม
 เปนไป เพื่อความจเริน.